

Έκθεση βιβλίου

Ρήσεις, Σάββας Καλλιωντζής, σελ. 271, εκδόσεις Μαλλιάρης Παιδεία

Η καθημερινότητα είναι ένα ποτάμι που κυλάει και μας παρασύρει, είναι μία υπακοή στη συνήθεια, ζούμε και κινούμαστε μέσα σε ορισμένα πλαίσια προσπαθώντας να εκπληρώσουμε τα όνειρά μας. Μέσα λοιπόν σ' αυτή τη ρουτίνα της καθημερινότητας, που ονομάζουμε ζωή, δημιουργούνται συχνά δεκάδες καταστάσεις που την επηρεάζουν, καταστάσεις οι οποίες, άλλοτε μας ευνοούν, άλλοτε μας στοιχίζουν. Οι ρήσεις είναι ένα βιβλίο που έρχεται για να περιγράψει και να σχολιάσει μ' έναν αποφθεγματικό τρόπο όλα αυτά τα γεγονότα, γνωστά αλλά πολλές φορές απαρατήρητα, αποτέλεσμα που οφείλεται στη συχνή – καθημερινή – παρουσία τους. Σε τελική ανάλυση, οι ρήσεις είναι μία σειρά από σκέψεις και συμπεράσματα για την ζωή, τον άνθρωπο, τον θάνατο, την πολιτική, τη θρησκεία, δοσμένα πότε με χιούμορ, πότε με κάποιο προβληματισμό αλλά και με κριτική διάθεση, πάντα όμως με καλή προαίρεση, π.χ.: «Για ν' ανοίξεις τα φτερά σου πρέπει να βγεις από το κλουβί σου», «Η υπομονή είναι η μαία της επιτυχίας σ' έναν τοκετό με πολλές ωδίνες», «Αν αφήσεις την τύχη να δουλέψει για σένα, θα σ' αφήσει κι αυτή άνεργο», «Όταν το αίμα βράζει η υπομονή εξατμίζεται», «Ο γάμος σκοτώνει τον έρωτα και η τιμωρία σου ως ηθικού αυτουργού είναι τα ισόβια δεσμά του» κ.ά.

Αποριών απόρροια

Αποσπάσματα από το έργο του συγγραφέα **Σάββα Καλλιωντζή** με τον τίτλο: «**αποριών απόρροια**».

Αποταμιεύματα

Η καρδιά είναι σαν τον κουμπαρά, αποταμιεύουμε μέσα της ό,τι θεωρούμε πολύτιμο, ό,τι θεω-

ρούμε ελκυστικό, και σύμφωνα με αυτό πορευόμαστε και αυτό αναζητούμε, ώστε να ενισχύσουμε περισσότερο την αποταμίευση αυτή. Τα αποταμιεύματα ποικίλλουν, όπως ποικίλλουν και τα πρόσωπα, η δε αξία τους κρίνεται μόλις ο κουμπαράς ανοίξει και τεθούν υπό την αξιολόγηση των υπολοίπων. Αν και δεν είναι λίγες οι φορές που έχουμε προϊδεάσει τους γύρω μας για την ποιότητα αυτών, όταν κινούμενοι από εσωτερικές δυνάμεις βγάζουμε κάποια από τη σχισμή του κουμπαρά για να πληρώσουμε τις κοινωνικές σχέσεις και υποχρεώσεις. Όλα αυτά τα αποθηκευμένα νομίσματα είναι η προσωπική, εσωτερική περιουσία μας, μία περιουσία που υπάρχει όσο υπάρχουμε κι εμείς, που μπορεί να γίνει παράδειγμα προς μίμηση ή προς αποφυγή, που μπορεί να εγκωμιαστεί ή να λοιδορηθεί, και που δείχνει ανά πάσα στιγμή την ποιότητα και το μέταλλο του κουμπαρά.

Η κληρονομιά του χάους

Το χάος κληρονομείται. Η μία κυβέρνηση το κληροδοτεί στην άλλη και παράλληλα φροντίζει να το επεκτείνει, όσο για τα έξοδα της κληρονομιάς, αυτά καλείται να τα πληρώσει ο λαός, που, λόγω των αλληπάλληλων κληρονομιών, βρίσκεται συνέχεια χρεωμένος μη δυνάμενος να σταματήσει τη μεταβίβαση της ζημιογόνας αυτής περιουσίας. Η αντικειμενική αξία του χάους αυξάνεται ανά τριετία. Οι εκάστοτε λογιστές της δημοκρατίας αδυνατούν να την τιθασεύσουν, ίσως γιατί αυξάνονται και τα συμβολαιογραφικά που εισπράττονται από ημέτερους συμβολαιογράφους, ίσως γιατί οι ίδιοι ως λογιστές αμείβονται ανάλογα με το ύψος της. Ένα πράγμα είναι σίγουρο. Αφού το χάος κληρονομείται, η πράξη της κληρονομιάς, όπως κάθε κληρονομιά, δηλώνει τη στενή σχέση μεταξύ κληροδοτών και κληρονόμων, που στην προκειμένη περίπτωση ερίζουν, με υποκριτικό τρόπο, ώστε να ρίξουν στάχτη στα μάτια των υπολοίπων.

Χάρτινος ηγεμόνας

Εκεί που βασιλεύουν οι αριθμοί, οι άνθρωποι γίνονται πιστοί υπήκοοι, πιστοί αυλικόι και γελωτοποιοί του χάρτινου βασιλιά, του πληρωτέου επί τη εμφανίσει ηγεμόνα, του μισητού μα και ελκυστικού προσώπου του χρήματος. Ενός προσώπου που ποζάρει ειρωνικά προβάλλοντας το χαμόγελο των αριθμών του, μπροστά στα έκπληκτα μάτια των ανθρώπων, μεγαλώνοντας έτσι την επιθυμία απόκτησης των πολυπόθητων μηδενικών του. Μοιάζει με τον σαδιστή, που χύνει το νερό σε απόσταση αναπνοής από το στόμα του διψασμένου, ανάβοντας περισσότερο τη φλόγα της δίψας του.

Κλινική διατροφή, Συγγραφέας: *N. Κατσιλάμπρος*, Συνεργάτες: *E. Ρώμα – Γιαννίκου, K. Μακρυλάκης, I. Ιωαννίδης*, Σχήμα 17 × 24, σελ. 324, ΒΗΤΑ, 2010

Κοινή συνείδηση έχει γίνει πλέον το γεγονός ότι η διατροφή αποτελεί βασικό παράγοντα υγείας, καθώς επηρεάζει όλα τα συστήματα και λειτουργίες του οργανισμού, ενώ συμμετέχει στην εκδήλωση και εξέλιξη πολλών παθήσεων. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η διατροφή σε κλινικές καταστάσεις, όπου εμφανίζεται ή έχει ήδη εγκατασταθεί μια απειλή για την υγεία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η ειδική εκπαίδευση και η έγκυρη ενημέρωση αποδεικνύονται ζωτικής σημασίας για τον ασθενή και τον ιατρό που θα του συμπαρασταθεί. Στο σημείο αυτό στοχεύει το νέο βιβλίο του καθηγητή κ. Ν. Κατσιλάμπρου και των συνεργατών του, με τίτλο «Κλινική Διατροφή», που κυκλοφορεί από τις Ιατρικές Εκδόσεις ΒΗΤΑ.

Ο καθηγητής κ. Ν. Κατσιλάμπρος εισήγαγε το μάθημα της Κλινικής Διατροφής στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1996, έχει συνεπώς μακρόχρονη διδακτική εμπειρία. Για την παρούσα δεύτερη έκδοση συγκέντρωσε πολυάριθμους ακαδημαϊκούς και κλινικούς εμπειρογνώμονες στα επιμέρους πεδία, εξασφαλίζοντας έτσι την απαραίτητη εγκυρότητα και την πλέον πρόσφατη ενημέρωση της ύλης.

Πραγματικά πρόκειται για ένα ιδιαίτερα επιμελημένο σύγγραμμα, που εξετάζει διεξοδικά το αντικείμενο, περικλείοντας τις πλέον σύγχρονες

εξελίξεις, ανακαλύψεις και παρατηρήσεις στον χώρο της κλινικής διατροφής. Στα κεφάλαιά του παρουσιάζονται τα βασικά στοιχεία περί τροφίμων και διατροφής, οι ανθρωπομετρικές παράμετροι και οι ενεργειακές ανάγκες, όπως και βασικές γνώσεις περί ομάδων τροφίμων, συστατικών και ιχνοστοιχείων, αλλά και κατάρτισης διαιτολόγους, διατροφικής πολιτικής και μεσογειακής διατροφής. Εξετάζεται αναλυτικά η διατροφή σε διάφορες κοινές παθήσεις και καταστάσεις, όπως η παχυσαρκία, η τρίτη ηλικία, ο διαβήτης, η αθηρωματική νόσος και άλλες καρδιοπάθειες, νεφροπάθειες, ηπατοπάθειες κ.ά. Ειδική αναφορά γίνεται στη διατροφή του βρέφους, του παιδιού, όπως και κατά την κύηση και γαλουχία, ενώ δεν θα μπορούσε να λείπει το ενδιαφέρον θέμα της παρεντερικής διατροφής. Το κύριο μέρος ολοκληρώνεται με σειρά αναφορών σε ζητήματα διατροφής που εμφανίστηκαν σχετικά πρόσφατα, όπως τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα, οι διάφορες κατηγορίες «λειτουργικών» τροφίμων, αλλά και στην αναδυόμενη οντότητα της διατροφολογίας. Την ύλη συμπληρώνουν έξι παραρτήματα με χρήσιμες πληροφορίες και πίνακες.

Σύγχρονο και τεκμηριωμένο, το βιβλίο καλύπτει με επάρκεια τις εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών στο μάθημα της κλινικής διατροφής, αλλά προσφέρεται ιδιαίτερα και για την ενημέρωση κλινικών ιατρών, επαγγελματιών της υγείας καθώς και για το ευρύτερο κοινό.

Διδασκαλία και Εκπαίδευση στην Καρδιοαναπνευστική Αναζωογόνηση, Θεόδωρος Ξάνθος, Λίλα Παπαδημητρίου, Σχήμα 17 × 24, σελ. 70, ΒΗΤΑ, 2010

Η διδασκαλία της Καρδιοαναπνευστικής Αναζωογόνησης είναι επιτακτική, καθώς οι ανάγκες για εξειδικευμένους ανανήπτες καθίστανται στις μέρες μας ολοένα και μεγαλύτερες. Η εκπαίδευση στο αντικείμενο μέσα από ξενόγλωσσα βιβλία, που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα,

δεν μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στις μαθησιακές ανάγκες των Ελλήνων. Το ιδιαίτερα καλογραμμένο εγχειρίδιο των διακεκριμένων στον χώρο της Καρδιοαναπνευστικής Αναζωογόνησης

καθηγητών Θεόδωρου Ξάνθου και Λίλας Παπαδημητρίου για τη «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΟΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ» από τις Ιατρικές Εκδόσεις ΒΗΤΑ, επιδιώκει να καλύψει αυτό το βιβλιογραφικό κενό στη χώρα μας, παρουσιάζοντας αναλυτικές μεθόδους για τη διεξαγωγή της εκπαίδευσης, αλλά και τις απαραίτητες εξηγήσεις πάνω στο θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο στηρίζονται οι τρόποι αποτελεσματικής διδασκαλίας της Αναζωογόνησης.

Ο μικρός αλλά περιεκτικός αυτός πρακτικός οδηγός παρέχει με τρόπο σαφή και παραστατικό όλες τις απαιτούμενες σύγχρονες γνώσεις και δεξιότητες, αλλά κυρίως τον τρόπο που θα χρησιμοποιήσουν οι ειδικοί εκπαιδευτές για να εκπαιδεύσουν τους νέους ανανήπτες, οι οποίοι με τη σειρά τους θα γίνουν εκπαιδευτές στους επόμενους εκπαιδευόμενους. Η εκπόνηση περιλαμβάνει έντεκα κεφάλαια: τη Μάθηση, την Προγραμματισμένη Διδασκαλία, τη Διάλεξη, την Επίδειξη, τη Διδασκαλία σε μικρές ομάδες, τη Διδασκαλία Πρακτικών Δεξιοτήτων, τα σενάρια στην Καρδιοαναπνευστική αναζωογόνηση, την Αξιολόγηση των Εκπαιδευομένων, τα Χαρακτηριστικά του Εκπαιδευτή, τον Δύσκολο Εκπαιδευόμενο και την Εκπαίδευση.

Συνολικά, πρόκειται για ένα άρτιο βιβλίο το οποίο καλύπτει με συνοπτικό αλλά επαρκή τρόπο τη διδασκαλία του εκπαιδευτή στην Καρδιοαναπνευστική Αναζωογόνηση και είναι βέβαιο ότι θα αποβεί απαραίτητο εργαλείο σε οποιονδήποτε πρόκειται να εμπλακεί στη διδασκαλία αυτού του ιδιαίτερα σημαντικού γνωστικού αντικειμένου.

«Ο ευαίσθητος εγκέφαλος», Δημήτρης Σκαραγκάς

Η σύγχρονη έρευνα αποκαλύπτει ότι ο ανθρώπινος εγκέφαλος, το πλέον πολύπλοκο όργανο στη φύση, αποτελεί έναν εξαιρετικά ευαίσθητο δέκτη περιβαλλοντολογικών και ενδογενών ερεθισμάτων. Υπό την επίδραση των ερεθισμάτων αυτών ο εγκέφαλος αναδιαμορφώνει συνεχώς τις νευρικές του συνάψεις, αναδιαμορφώνει το οργανικό του υπόστρωμα και παράγει μη προκαθορισμένες αντιδράσεις. Υπό την έννοια αυτή ο εγκέφαλος δεν αποτελεί έναν σταθερό «επεξεργαστή», δεν υπακούει σε «προγραμματισμένο» σχεδιασμό, που

προβλέπει προκαθορισμένες αντιδράσεις σε συγκεκριμένα ερεθίσματα αλλά παράγει αυθόρμητες αντιδράσεις, αντιδράσεις δυναμικές, αποκρινόμενες στα περιβαλλοντολογικά ερεθίσματα. Η «πλαστική» και αυθόρμητη αυτή «συμπεριφορά» του εγκεφάλου, του οργάνου που είναι υπεύθυνο για τις νοητικές λειτουργίες, μας παραπέμπει σε επανεξέταση πολλών δογμάτων των Νευροεπιστημών τα οποία διακρίνονται για τη στατική και μηχανιστική ερμηνεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Οι γνώσεις που διαρκώς αποκαλύπτονται για την εγκεφαλική λειτουργία μας υπαγορεύουν να «δούμε» τον εγκέφαλο όχι ως μία σταθερή και απόλυτη δομή, που έχει σταθερή λειτουργική έκφραση αλλά ως ένα όργανο που η λειτουργία του συνδέεται και αλληλοεπηρεάζεται με τα περιβαλλοντολογικά ερεθίσματα. Υπό το πρίσμα αυτών των δεδομένων γεννιέται η ανάγκη να προσεγγίσουμε και να ερμηνεύσουμε την ανθρώπινη συμπεριφορά σύμφωνα με αυτές τις σύγχρονες γνώσεις, ως αποτέλεσμα της δυναμικής αλληλεπίδρασης περιβαλλοντολογικών ερεθισμάτων και εγκεφάλου.

Παιδιατρικός Οδηγός. Μιράντα Αθανασίου-Μεταξά, Γεώργιος Κατζός, Σχήμα 11 × 16, σελ. 620, εκδόσεις University Studio Press, 2010

Αξιόλογα βιβλία Γενικής Παιδιατρικής υπάρχουν πολλά, ελληνικά και ξενόγλωσσα. Τι θα μπορούσε να προσφέρει ακόμη ένα ελληνικό εγχειρίδιο Παιδιατρικής;

Ο «Παιδιατρικός Οδηγός» σχεδιάστηκε με σκοπό να αποτελέσει μια συμπτυκνωμένη πηγή πληροφοριών με ολοκληρωμένο και εύχρηστο τρόπο, που θα περιλαμβάνει τόσο τις σύγχρονες επιστημονικές εξελίξεις όσο και τις δοκιμασμένες πρακτικές της Παιδιατρικής. Ως εκ τούτου απευθύνεται στους Παιδιάτρους, ειδικευόμενους της Παιδιατρικής, αλλά και στους γενικούς γιατρούς και φοιτητές, που αναζητούν ένα σύγχρονο, εύχρηστο και συνοπτικό βοήθημα στην καθημερινή τους ενασχόληση με τον παιδιατρικό ασθενή.

Οι συγγραφείς των επιμέρους κεφαλαίων, έμπειροι και ειδικοί στα θέματα που πραγματεύονται, συνέβαλαν με την εμπειρία τους στην εγκυ-

ρότητα του «Παιδιατρικού Οδηγού». Η ύλη κατανέμεται σε 20 κεφάλαια, που αναφέρονται στα συστήματα και όργανα, και συμπληρώνεται με την Αναπτυξιακή Παιδιατρική, τη Νεογνολογία, τη Γενετική, το Ανοσιακό Σύστημα, τα Αλλεργικά Νοσήματα και τις Δηλητηριάσεις-Ατυχήματα. Τέλος παρατίθενται τα συχνότερα χρησιμοποιούμενα φάρμακα στην Παιδιατρική με τη δοσολογία τους και την οδό χορήγησής τους.

Αιμοκάθαρση, Μ. Παπαδημητρίου & συνεργάτες

Το βιβλίο έρχεται να υπενθυμίσει σ' όσους υπηρέτούν την αιμοκάθαρση ότι υπάρχουν ορισμένοι σταθεροί κανόνες που πρέπει να τηρούνται σε κάθε μονάδα αιμοκάθαρσης είτε αυτή ανήκει σε Δημόσιο Νοσοκομείο, είτε σε Ιδιωτικό Κέντρο, είτε σε ΜΟΧΑ. «Τα Μαθήματα Τε-

χνητού Νεφρού» που είχαν εκδοθεί το 1983 από τον υπογράφοντα και τους τότε συνεργάτες του στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης περιείχαν αρκετά στοιχεία γνώσεων που ισχύουν ακόμη και μέχρι σήμερα. Κρίθηκε, όμως, σκόπιμο να εκδοθεί ένα καινούργιο βοήθημα που να απευθύνεται στους νεφρολόγους αλλά κυρίως στους νοσηλευτές και στις νοσηλεύτριες κάθε μονάδας τεχνητού νεφρού.

Το βιβλίο αποτελεί το απόσταγμα των γνώσεων συναδέλφων και εμού προσωπικά σχετικά με το θέμα και καταθέτει την πείρα μας μετά από ομογενοποίηση του υλικού που κάθε ένας από εμάς κατέθεσε. Οι συγγραφείς των επιμέρους κεφαλαίων κλιμακώνονται από την υπεύθυνη νοσηλεύτρια του τμήματος, την προϊσταμένη της Μονάδας Τεχνητού Νεφρού του Ιατρικού Διαβαλκανικού Κέντρου, αλλά συγχρόνως περιλαμβάνει και πεπειραμένα στελέχη που έχουν διδάξει σε κύκλους σχετικών μαθημάτων. Οι γνώσεις που προσφέρονται δίνονται κατά το δυνατό με απλή γλώσσα. Δεν έχει τη φιλοδοξία να βοηθήσει τόσο πολύ τον ήδη πεπειραμένο νεφρολόγο παρά μόνο ίσως να χρησιμοποιηθεί ως πρότυπο για κύκλους μαθημάτων που αφορούν την αιμοκάθαρση.

Περιεχόμενα: Πότε πρέπει να εισάγεται ο ασθενής σε πρόγραμμα χρόνιας περιοδικής αιμο-

κάθαρσης / Βασικές έννοιες αιμοκάθαρσης / Χαρακτηριστικά και κλινικές ενδείξεις της θεραπείας PHF / Οργάνωση προγράμματος χρόνιας περιοδικής αιμοκάθαρσης / Η εξέλιξη στην αιμοκάθαρση / Επάρκεια της αιμοκάθαρσης / Λειτουργία του μηχανήματος αιμοκάθαρσης. Σύνδεση. Αποσύνδεση / Διάλυμα αιμοκάθαρσης. Μέθοδοι που επιτυγχάνουν την καθαρότητα του διαλύματος / Αρχές αντισηψίας σε μονάδα Τεχνητού Νεφρού. Αιτιοπαθογονοί μικροοργανισμοί / Οξέα συμβάματα κατά τη συνεδρία της αιμοκάθαρσης / Βιοσυμβατότητα των διαφόρων μεμβρανών και φίλτρων της αιμοκάθαρσης / Αντιπηκτική θεραπεία κατά τη συνεδρία της αιμοκάθαρσης / Εξωνεφρική κάθαρση σε ΜΕΘ / Καρδιαγγειακά προβλήματα ασθενών υπό χρόνια περιοδική αιμοκάθαρση / Καρδιοαναπνευστική ανάνηψη / Αρτηριοφλεβικές αναστομώσεις (FISTULAE) / Νεφρική αναιμία – Μεταγγίσεις – Ερυθροποιητικοί παράγοντες / Νεφρική οστεοδυστροφία / Δίαιτα των ασθενών υπό χρόνια περιοδική αιμοκάθαρση / Φάρμακα και δοσολογία των ασθενών υπό χρόνια περιοδική αιμοκάθαρση / Ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα ασθενών τμήματος τεχνητού νεφρού.

Μ. Παπαδημητρίου

Ομ. καθηγητής Παθολογίας-Νεφρολογίας ΑΠΘ

Τετράδια Μνήμης, Η βιογραφία μου – Κείμενα Miscellanea, Σπύρος Κ. Αρβανιτάκης, Επιμ. Κωνσταντίνος Σ. Αρβανιτάκης, Σχήμα 17 × 24, σελ. 318, University Studio Press 2009

Πριν σας μιλήσω για το βιβλίο *Τετράδια Μνήμης* του Σπύρου Αρβανιτάκη, επιτρέψτε μου να σας πω δυο λόγια για τον επιμελητή της έκδοσης, τον Κώστα Αρβανιτάκη. Πιστεύω ότι θα βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα τον συγγραφέα και το βιβλίο που παρουσιάζουμε σήμερα. Γνωρίζουμε όλοι ότι η ιατρική είναι μια πολύ απαιτητική επιστήμη που ζητάει από τον γιατρό πλήρη αφοσίωση. Όσο, μάλιστα, ο γιατρός ανεβαίνει την κλίμακα της επιστημονικής πανεπιστημιακής ιεραρχίας, τόσο και πιο απαιτητική γίνεται. Προσωπικά, μ' όσους γιατρούς έτυχε να συνδεθώ φιλικά, η πρώτη γνωριμία έγινε μέσα από το κοινό μας επάγγελμα, εκτός από τον Κώστα. Πρωτογνωριστήκαμε μέσα από την τέχνη. Ο Κώστας

ήταν συνδρομητής του λογοτεχνικού και καλλιτεχνικού περιοδικού *Διαγώνιος* του Ντίνου Χριστιανόπουλου, όπου εγώ δημοσίευα τότε διηγήματά μου. Επίσης είχαμε κοινούς φίλους δύο ζωγράφους της *Διαγώνιου*: τον Στέλιο Μαυρομάτη και τον Πάνο Παπανάκου, που, εκτός από σπουδαίος ζωγράφος ήταν και συνάδελφός μας. Τον Κώστα, λοιπόν, τον γνώρισα πρώτα ως φιλότεχνο. Ύστερα τον γνώρισα ως άνθρωπο. Ο Μαυρομάτης εμφάνισε κάποτε ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας που το διέγινωσε ο Κώστας και του συνέστησε χειρουργό για να το αντιμετωπίσει. Όπως συμβαίνει συχνά σε παρόμοιες περιπτώσεις ασθενών, που ο θεράπων γιατρός είναι και φίλος κι έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να πάει καλά ο άρρωστος, η εγχείρηση δεν πήγε καλά. Ξημεροβραδιαζόμασταν με τον Κώστα στο ΑΧΕΠΑ. Κάποιο βράδυ μ' έπιασε απ' το μπράτσο ιδιαιτέρως και μου είπε: «Άκουσε, Περικλή. Το αποφάσισα. Αν πεθάνει ο Μαυρομάτης θα κλείσω οριστικά το ιατρείο μου». Έμεινα. Τέτοιο δέσιμο με τον άρρωστο και φίλο δεν μπορούσα να το φανταστώ. Γιατί, πώς να το κάνουμε, στις μέρες μας η ιατρική έχασε το ουμανιστικό πρόσωπό της των παλαιότερων εποχών και έγινε επαγγελματικά τεχνοκρατική. Έτσι, έμαθα και τον άνθρωπο. Λίγο αργότερα σε μια προσωπική περιπέτεια υγείας τον γνώρισα και ως θεράποντα ιατρό μου. Αναρωτιόμουν πάντα πώς και γιατί ο Κώστας κατόρθωνε να συνδυάζει αυτές τις τρεις ιδιότητες. Όταν μου έδωσε το βιβλίο του πατέρα του φωτίστηκα. Ο Κώστας είχε ένα πρότυπο να ακολουθήσει: τον πατέρα του. Γι' αυτό, με την έκδοση αυτή, θέλησε να διαφυλάξει τη μνήμη του. Γιατί, όπως ο ίδιος γράφει στην εισαγωγή του βιβλίου, «Η μνήμη μάχεται τη λήθη, μιαν άλλη όψη θανάτου».

Το βιβλίο αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο περιλαμβάνει την αυτοβιογραφία του Σπύρου Αρβανιτάκη. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από μια επιλογή κειμένων που έγραψε ο συγγραφέας, στα οποία αναπτύσσει, με κάποια φιλοσοφική διάθεση, τις απόψεις του για τη ζωή, τις αξίες που πρέπει να χαρακτηρίζουν τον σωστό άνθρωπο, όπως είναι η ηθική, η αξιοκρατία, η σύμπνοια και η συμπόνια. Αναφορές και σχόλια για την πορεία του ελληνισμού, τη δημοκρατία από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και γενικότερα την ιστορία του τόπου, καθώς και διάφορες φιλολογικές μελέτες για την αρχαία ελληνική γραμματεία, με εμμονή στους αρχαίους τραγικούς και τον Θουκυδίδη, αλλά και για τη νεότερη λογοτεχνία, δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το έργο του Σολωμού. Των δύο αυτών ενοτήτων προηγείται ο πρόλογος του φιλόλογου καθηγητού Θεοδώρου Γ. Μαυρόπουλου, που γνώρισε τον Σπύρο Αρβανι-

τάκη τόσο ως δάσκαλο στο γυμνάσιο, όσο και ως συνάδελφο αργότερα στο Κολέγιο Ανατόλια. Έτσι, ολοκληρώνοντας κανείς την ανάγνωση του βιβλίου αυτού, έχει μια πλήρη εικόνα της προσωπικότητας του συγγραφέα.

Ο Σπύρος Αρβανιτάκης αποφάσισε να γράψει την αυτοβιογραφία του δέκα χρόνια πριν ολοκληρωθεί η περιπέτεια της ζωής του. Το γιατί, μας το λέει ο ίδιος: «Σκέφτηκα να γράψω τη βιογραφία μου για τα παιδιά και τα εγγόνια μου. Είναι χρήσιμο, πιστεύω, να γνωρίζουν οι απόγονοι τις ρίζες της οικογένειάς τους». Η αυτοβιογραφία αυτή αποτελείται από δώδεκα κεφάλαια που αντιστοιχούν στα στάδια ή αλλιώς σε σημαντικούς σταθμούς της ζωής του, από το 1906, όταν έρχεται στη ζωή στο χωριό Μπογαζκιόι της ανατολικής Θράκης, λίγα χιλιόμετρα έξω από την Κωνσταντινούπολη, μέχρι τον θάνατό του το 1987 στη Θεσσαλονίκη. Η χρονική αυτή περίοδος καλύπτει ουσιαστικά όλο τον 20ό αιώνα, έναν αιώνα από τους πιο ταραχώδεις και ενδιαφέροντες της ιστορίας με δύο παγκοσμίους πολέμους και με μια πρωτοφανή, αλματώδη, θα έλεγα, ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, που άλλαξε τη μορφή του κόσμου όλου. Ειδικότερα για τον τόπο μας είχαμε την επέκταση του ελληνικού κράτους με τους βαλκανικούς πολέμους, την μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή, το αλβανικό έπος, τη γερμανική Κατοχή και τέλος τα δεινά ενός εμφυλίου σπαραγμού, οι συνέπειες του οποίου διαιωνίζονται κατά κάποιο τρόπο μέχρι σήμερα. Μέσα, λοιπόν, από την ιστορία ζωής του Σπύρου Αρβανιτάκη, την αυτοβιογραφία του, περνάει η ιστορία όλης της χώρας, όπως την έζησε ο ίδιος και η οικογένειά του. Και εδώ βρίσκεται η αξία αυτού του βιβλίου. Δεν ενδιαφέρει η ιστορία αυτή καθαυτή που επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στα κεντρικά πολιτικά πρόσωπα – αυτό είναι έργο των ιστορικών του παρόντος και του μέλλοντος – αλλά η «μικροϊστορία» – ας την ονομάσουμε έτσι – των απλών ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα και υπέστησαν τις συνέπειες από τις αποφάσεις που πήραν τα πρόσωπα της κεντρικής πολιτικής σκηνής ή της ιστορίας, αν προτιμάτε.

Αυτή τη «μικροϊστορία» ο Αρβανιτάκης μας τη δίνει με πολλές λεπτομέρειες και ενδιαφέροντα σχόλια, αρχίζοντας από την καταγωγή του παππού του (από τη μεριά του πατέρα του), που λεγόταν Νικόλας και καταγόταν από το Αργυρόκαστρο, δηλαδή ήταν ο Νικόλας ο Αρβανίτης, εξού και το επίθετο της οικογένειας Αρβανιτάκης – όταν καθιερώθηκαν τα επίθετα, γιατί προηγουμέ-

ως ως επίθετο χρησιμοποιούνταν το όνομα του πατέρα. Μίλησα για τις πολλές λεπτομέρειες που μας δίνει η αυτοβιογραφία του Αρβανιτάκη. Δεν είναι μόνο περιγραφικές, πώς ήταν το χωριό με την εκκλησία του, την Αγία Παρασκευή, δίπλα στον ποταμό Βορβύση, που σήμερα λέγεται Αλίμπεη, και το πανηγύρι της στις 26 Ιουλίου το σχολείο που ήταν χτισμένο στο ψηλότερο σημείο του χωριού, όπου είχε δάσκαλο τον αδελφό του πατέρα του Δημήτριο Αρβανιτάκη, που ήταν και ψάλτης, και τόσες άλλες που αναβιώνουν στη μνήμη του αναγνώστη το ελληνικό αυτό χωριό της τότε οθωμανικής αυτοκρατορίας. Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν κάποιες παρατηρήσεις του και σχόλια που δείχνουν τις συνθήκες του κοινωνικού βίου. Π.χ. ο πατέρας του Κωνσταντίνος ήταν καφετζής αλλά, σχολιάζει, «γνώριζε και αγαπούσε τη δουλειά του, που την έκανε με μεράκι». Κι αλλού, σ' άλλο κεφάλαιο, όταν μας μιλάει για τις εγκύκλιες σπουδές του, προσθέτει πως στη σκέψη του ήταν πάντα οι θυσίες του πατέρα του, ο οποίος, παρόλο που ήταν ένας απλός αγρότης-καφετζής, υπήρξε φιλοπρόοδος και έκανε ό,τι ήταν δυνατό και πολλές φορές πέρα από τις δυνάμεις του για να τον σπουδάσει και μάλιστα στα καλύτερα σχολεία της εποχής. Ας σας δώσω ακόμα ένα παράδειγμα για να δείτε πώς μέσα από κάποιες λεπτομέρειες σχηματίζεται η εικόνα της κοινωνικής ζωής του χωριού. Τη προγιαγιά του, από τη μεριά της μάνας του, την έλεγαν Χηρίτσα, γιατί την είχαν παντρέψει μ' έναν ηλικιωμένο τσορμπατζή, δηλαδή μ' έναν πλούσιο γέρο πρόκριτο του χωριού, στην ηλικία των δεκατριών χρόνων και χήρεψε νέα. Αυτό το φαινόμενο ήταν τότε στοιχείο της κοινωνικής ζωής μέχρι, θα έλεγα, τις αρχές του 20ού αιώνα. Και τη δική μου γιαγιά, τη γιαγιά μου Αγγελική, που με μεγάλωσε και την αγαπούσα σαν μάνα μου, την πάντρεψαν σ' ένα χωριό της Καπαδοκίας, σε ηλικία δεκάξι χρόνων.

Πολύ πιο σημαντικές, όμως, θεωρώ κάποιες άλλες καταγραφές και παρατηρήσεις του Αρβανιτάκη, που φωτίζουν πτυχές της πρόσφατης ιστορίας μας οι οποίες βρίσκονται ακόμα στη σκιά. Μπορεί να μας υπενθυμίζει ότι στις 14 Νοεμβρίου του 1918 εισέπλευσαν στον Βόσπορο και αγκυροβόλησαν μπροστά στα ανάκτορα Ντολμά Μπαχτσέ το καταδρομικό «Αβέρωφ» και τα αντιτορπικά «Πάνθηρ» και «Αετός», αλλά εμένα μ' ενδιαφέρουν περισσότερο αυτά που διάβασα στη σελ. 36. Γράφει: «Την εποχή εκείνη δεν είχαμε την αίσθηση, ως Έλληνες, ότι ήμασταν υπόδουλοι, μιλούσαμε ελεύθερα τη γλώσσα μας, πηγαίναμε

στην ορθόδοξη εκκλησία, παρακολουθούσαμε τη θεία λειτουργία στα ελληνικά, τελούσαμε τα μυστήρια σύμφωνα με τους κανόνες της θρησκείας μας και διδασκόμασταν την ελληνική γλώσσα στα σχολεία. Η ελληνική συνείδηση και η θρησκευτική ταυτότητά μας ήταν απόλυτες και μεταδίδονταν από γενιά σε γενιά. Δεν γνωρίζαμε όμως την Ελληνική σημαία, τον Εθνικό Ύμνο και την ιστορία της επανάστασης του 1821. Αυτά τα γνωρίσαμε, όταν για πρώτη φορά το Πάσχα του 1920 εισήλθε ο ελληνικός στρατός στο χωριό μας και γιορτάσαμε την πρώτη ελευθερία από τον τουρκικό ζυγό». Ακόμα ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Εγώ, μέχρι που διάβασα το βιβλίο του Αρβανιτάκη, ήξερα ότι οι Τσέτες ήταν τα άτακτα εκείνα σώματα των Τούρκων που βιοπραγούσαν κατά των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και πρωτοστάτησαν στη σφαγή της Σμύρνης. Αγνοούσα πως κατά τη μικρασιατική εκστρατεία του ελληνικού στρατού είχαν δημιουργηθεί ανάλογες ελληνικές ομάδες που τρομοκρατούσαν τους κατοίκους των τουρκικών χωριών για να τους εξαναγκάσουν να εγκαταλείψουν τις ιδιαίτερες πατρίδες τους. Κι αυτό, γιατί ήθελαν να καθαρίσουν την Ανατολική Θράκη από τον τουρκικό πληθυσμό, αφού, σύμφωνα με τη συνθήκη των Σεβρών, η περιοχή θα έμενε υπό την ελληνική κυριαρχία. Γράφει ο Αρβανιτάκης στη σελ. 49: «Την ημέρα της γιορτής του Αγίου Αθανασίου 1920, Τούρκοι στρατιώτες περικύκλωσαν το χωριό, για να συλλάβουν σφετατζήδες. Στο χωριό μας είχε οργανωθεί μια ομάδα Ελλήνων οπλοφόρων εναντίον των Τούρκων» και περιγράφει το γεγονός και τη δράση τους.

Συγκλονιστικές είναι οι σελίδες 71-72, οι οποίες αναφέρονται στην απέλαση Ελλήνων από το Μπογάζιο. Γράφει: «Το πρωί της 13 Ιουνίου του 1924 – παρακαλώ να μη λησμονείτε αυτήν την ημερομηνία – ξεκίνησε το караβάνι των προσφύγων με κατεύθυνση την Κωνσταντινούπολη. Οι ίδιες σκηνές επαναλήφθηκαν και σε άλλες περιοχές. Η εικόνα του ξεριζωμού με τα κάρρα φορτωμένα με τα λιγοστά υπάρχοντα, τους γέροντες, τα παιδιά, τους ανήμπορους κάθε οικογένειας, ήταν μια συγκλονιστική και σπαρακτική εικόνα. Οι γυναίκες, τα μικρά παιδιά και οι γέροντες ήταν ανεβασμένοι στα κάρρα και οι άνδρες ακολουθούσαν πεζοί. Όταν περάσαμε το γεφύρι, που ήταν το σύνορο του χωριού, και πήραμε τον δρόμο για την Πόλη, γυρίσαμε να δούμε το χωριό μας για τελευταία φορά, το χωριό όπου έζησαν τόσες γενεές Ελλήνων και η σκληρή μοίρα (έτσι να το πούμε;) μάς επέβαλε να το εγκαταλείψουμε τελεσίδικα».

Η νοσταλγία για τον γενέθλιο τόπο του Σπίρου Αρβανιτάκη ήταν τέτοια, ώστε το 1953, όταν οι τελειόφοιτοι μαθητές του Κολλεγίου Ανατόλια πήγαν εκδρομή στην Κωσταντινούπολη, για να επισκεφτούν τον πατριάρχη στο Φανάρι, πήγε μαζί τους ως συνοδός καθηγητής και επισκέφθηκε το χωριό του και το πατρικό του σπίτι. Γράφει στη σελ. 126: «Συστήθηκα στους Τούρκους κατοίκους που ήταν στο καφενείο. Ήταν φιλικό και κάλεσαν τον Μουχτάρη (πρόεδρο της Κοινότητας) να έλθει να με συναντήσει. Τον πατέρα μου τον θυμούνταν ακόμα μερικοί που είχαν έρθει και εγκαταστάθηκαν στο χωριό από την αρχή με την ανταλλαγή, πριν φύγουμε για την Ελλάδα. Είχαν μείνει μαζί μας για 3-4 μήνες, πριν εγκαταλείψουμε τις εστίες μας οριστικά. Αυτοί οι Τούρκοι ήταν από τα χωριά του Τσοτυλίου και ήταν βαλαάδες, δηλαδή είχαν Ελληνική καταγωγή, μιλούσαν ελληνικά και είχαν εξισλαμισθεί. Κατάγονταν από το χωριό Πλάξωμη κοντά στο Τσοτύλι. Όταν τους είπα ότι ήμουν μαθητής στο Γυμνάσιο Τσοτυλίου και γνώριζα το χωριό τους, χάρηκαν και ρωτούσαν να μάθουν νέα. Και αυτοί λαχταρούσαν το χωριό που γεννήθηκαν και έζησαν τα παιδικά τους χρόνια, όπως εγώ. Είναι άσβηστη η νοσταλγία του ανθρώπου για τον γενέθλιο τόπο, όπως αναφέρει και ο Όμηρος στην Οδύσσεια, “το νόστιμον ήμαρ” και “...καπνόν αναθρώσκοντα νοήσας”».

Ο συγγραφέας εξιστορεί τη διαδρομή του βίου του από το Μπογάζκιϊ, στη Κωνσταντινούπολη, όπου τελείωσε το δημοτικό στην Πατριαρχική Μαράσειο Σχολή και ακολούθως έγινε δεκτός, ύστερα από εξετάσεις, στην πρώτη τάξη της Μεγάλης του γένους Σχολής, όπου φοίτησε για ένα χρόνο (1922-1923). Τέλος, για ένα ακόμα έτος υπήρξε μαθητής στο φημισμένο αμερικάνικο σχολείο, Robert College, για να βρεθεί μετά την απέλαση οικοτρόφος μαθητής στο Γυμνάσιο Τσοτυλίου, αφού η υπηρεσία του Εποικισμού εγκατέστησε την οικογένειά του στο χωριό Φιλώτας της Κοζάνης. Όλη αυτή η περιδιάβαση των μαθητικών του χρόνων, αλλά και αργότερα των δύσκολων φοιτητικών του στη Θεσσαλονίκη και μετά της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας ως καθηγητού στη μέση εκπαίδευση, με πρώτο διορισμό στην Αερόπολη Λακωνίας, πλαισιώνεται από ένα αφάνταστο πλήθος πληροφοριών για την ιστορία των τόπων, των σχολείων, των ανθρώπων με τους οποίους συνδέθηκε ή συνεργάστηκε (αρχικά συγγενείς και δασκάλους του, αργότερα συναδέλφους), με ενδιαφέροντα σχόλια και παρατηρήσεις, αλλά και από φωτογραφικά ντοκουμέντα που ευλαβικά, φαίνεται, πως φύλα-

γε. Ας δούμε πάλι κάποιο παράδειγμα. Στη σελ. 75 γράφει: «Πήγα στην Κοζάνη και υπέβαλα στον Γενικό Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης το ενδεικτικό της Ροβερτείου Σχολής που ήταν στα αγγλικά, αλλά με παρέπεμψε στο Γυμνάσιο Κοζάνης για κατατακτήριες εξετάσεις, διότι το ενδεικτικό που προσκόμισα ήταν από ξένο ιδιωτικό σχολείο, ανεξάρτητα από τη φήμη που είχε». Σας θυμίζει τίποτα αυτό; Κάτι που συμβαίνει ακόμα και τώρα; Ακούστε, τότε, και το σχόλιό του. Γράφει στη συνέχεια: «Η γραφειοκρατία και η τυπολατρία στη δημόσια διοίκηση στη χώρα μας συχνά υπερβαίνει την ουσία. Δυστυχώς αυτή η αντίληψη συνεχίζεται στον κρατικό μηχανισμό. Είναι μια από τις αγκυλώσεις από καταβολής του Ελληνικού κράτους, ανθεκτική σε μεταρρυθμίσεις και εκσυγχρονισμό». Με εντυπωσιάζει το γεγονός ότι τα όσα σχολιάζει δεκαετίες πριν είναι εξαιρετικά επίκαιρα για τα όσα συμβαίνουν και ζούμε σήμερα.

Ένα ακόμα παράδειγμα για το πώς άλλαξε νοστροπία σιγά σιγά η ελληνική κοινωνία, είναι το εξής: Το 1961, σε ηλικία 55 ετών, παρακινημένος από «ρομαντική», όπως λέει, επιθυμία, φρόντισε να διορισθεί γυμνασιάρχης στο οικοτροφείο του γυμνασίου στο Τσοτύλι. Ήρθε, όμως, σε «κόντρα» με το «νέο πνεύμα» που είχαν οι εκεί καθηγητές. Γράφει στη σελ. 150: «Τους παρακάλεσα να συμμετέχουν στα γεύματα των οικοτρόφων, όπως γινόταν στα χρόνια μας που ζούσαμε σαν μια οικογένεια. Αυτοί δεν το δέχτηκαν, διότι το θεωρούσαν περιορισμό της ελευθερίας τους [...] Ήθελα να βοηθήσω τους μαθητές να έχουν καλύτερες συνθήκες μελέτης, για να αποδώσουν στα μαθήματά τους. Ούτε αυτό το δέχτηκαν. Το επιχείρημά τους ήταν ότι έστω και ένα απόγευμα επιτήρησης την εβδομάδα στο αναγνωστήριο αποτελούσε υπερωριακή εργασία πέρα των διδακτικών καθηκόντων του ωρολογίου προγράμματος», και σχολιάζει πως οι καιροί είχαν πλέον αλλάξει και «δεν υπήρχε ο ιδεαλισμός και ο αλτρουισμός των παλαιών καθηγητών». Διαβάζοντας τα λόγια αυτά του Αρβανιτάκη, σκέφτηκα ότι οι παλαιοί, οι γονείς μας, είχαν προσήλωση στο καθήκον τους σε χρόνους οικονομικά χαλεπούς, ενώ εμείς, οι νεότεροι, αποκτήσαμε μια ατομοκεντρική νοστροπία, επικαλούμενοι διάφορα συνδικαλιστικά δικαιώματα, σε εποχή οικονομικής καταναλωτικής ευμάρειας – μήπως για αυτόν ακριβώς τον λόγο; – και φτάσαμε εδώ που σήμερα έχουμε φτάσει.

Δεν επιτρέπει ο χρόνος να αναφερθώ στις οικογενειακές καταγραφές του Αρβανιτάκη. Τον αρραβώνα του τον Φεβρουάριο του 1937 με την

Τερψιθέα Σουρμελίδου, την Τέρψη, που τη γνώρισε στο Σείχ-Σου, και την παντρεύτηκε στις 14 Ιουλίου του επόμενου έτους. Κρατώ μόνο την ημερομηνία 9 Νοεμβρίου 1939 που γεννήθηκε ο Κώστας, για να του εύχομαι χρόνια πολλά με e-mail. Επίσης, πρέπει να σημειώσω ότι οι καταγραφές του στα χρόνια της γερμανικής Κατοχής και του Εμφυλίου είναι συγκριτικά περιορισμένες, με γενικές κάπως αναφορές στα γεγονότα.

Θα ολοκληρώσω την παρουσίαση της αυτοβιογραφίας του Αρβανιτάκη με μια ακόμα επισημάνση σχετικά με τις εύστοχες παρατηρήσεις και κρίσεις του για πρόσωπα. Θα σταθώ στο παράδειγμα του φιλόλογου καθηγητή Βασιλείου Χατζηανδρέου που υπήρξε γυμνασιάρχης στο Γ' Γυμνάσιο Αρρένων Θεσσαλονίκης, τη θέση του οποίου κατέλαβε ο Αρβανιτάκης το 1958. Επέλεξε τον Χατζηανδρέου (καταγόταν από τα Μοσχονήσια του Αίβαλι) ως παράδειγμα, διότι ο καθηγητής αυτός ήταν μεγάλη προσωπικότητα εκπαιδευτικού που επηρέασε πολλούς μαθητές του, τόσο ως δάσκαλος, όπως τον συνάδελφό του Σπύρο Αρβανιτάκη, αλλά και πολλούς νεότερους ως στέλεχος των Κατηχητικών Θεσσαλονίκης. Σας υπενθυμίζω ότι τον αναφέρουν στα κείμενά τους ο Ιωάννου και ο Χριστιανόπουλος. Γράφει, λοιπόν, ο Αρβανιτάκης στη σελ. 131: «Ο Χατζηανδρέου ήταν εξέχουσα προσωπικότητα και χαρισματικός φιλόλογος, ιδιαίτερα στη νεοελληνική λογοτεχνία. Είχε βαθιά παιδεία και αγάπη για τη λογοτεχνία, ιδιαίτερα για την ποίηση του Σολωμού και του Καβάφη, την πεζογραφία του Παπαδιαμάντη και τα δημοτικά τραγούδια, που τα θεωρούσε γνήσια έκφραση του ελληνικού λαού [...] Ήταν ψηλός με αρχοντική εμφάνιση και βαθιά φωνή. Χειριζόταν άριστα τον προφορικό και γραπτό λόγο και είχε εξαιρετικές ηγετικές και διοικητικές ικανότητες [...] Είχε υψηλή θεώρηση και αντίληψη της αποστολής του στην εκπαίδευση. Για τον λόγο αυτό και με τα χαρίσματα που είχε, η διεύθυνσή του στο Γαβ Γυμνάσιο Αρρένων υπήρξε σημαντική και άφησε εποχή. Η απήχησή του ήταν γενικότερη στην κοινωνία της πόλης μας με το κύρος της προσωπικότητάς του και την εμβέλεια των δραστηριοτήτων του. Ήταν όμως και υπερβολικά αυστηρός με τους μαθητές και είχε απαιτήσεις από τους συνεργάτες του στην εκπαιδευτική αποστολή και στο λειτούργημά τους». Διαβάζοντας πάλι τις αράδες αυτές του Αρβανιτάκη και γνωρίζοντας τι συμβαίνει σήμερα στα σχολεία μας, μελαγχόλησα με την τροπή που έχει πάρει η κοινω-

νία μας, και ειδικότερα η εκπαιδευτική μας κοινότητα, στο όνομα δήθεν της ελευθερίας και των ατομικών δικαιωμάτων, για τα οποία κόπτονται οι κατ' επάγγελμα κομματικοί συνδικαλιστές. Και άντε σήμερα, που όλοι πλέον μιλούν για αλλαγές, να συμμαζέψεις τα ασυμμάζευτα.

Απ' όσα σας είπα, φαντάζομαι να καταλάβατε το πνεύμα και τη σημασία αυτού του βιβλίου, το οποίο σας συνιστώ ανεπιφύλακτα να το πάρετε και να το διαβάσετε. Επίσης, στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, στα «Κείμενα Miscellanea» θα βρείτε πολύ ενδιαφέροντα κείμενα για όλους περίπου τους τομείς της ανθρώπινης ύπαρξης που αποθησαύρισε ο συγγραφέας από τα διαβάσματά του ή σκέψεις και σχολία του. Ενδεικτικά σταχυολογώ κάποια και μ' αυτά τελειώνω: «Η τραγικότητα του ανθρώπου βρίσκεται στην αντίθεση. Ενώ η φύση τον έπλασε ελεύθερο ον, η κοινωνία τον έχει σιδηροδέσμιο. Στο θέμα του γάμου, για παράδειγμα, ό,τι και να κάνει κανείς μετανιώνει, είτε παντρευτεί, είτε δεν παντρευτεί». «Ο ανταγωνισμός φέρει υψηλή παραγωγή, η υψηλή παραγωγή μεγάλο καταναλωτισμό και ο άκρατος καταναλωτισμός ένα διαρκές κυνηγητό για την απόκτηση υλικών αγαθών. Ωστόσο συχνά αναλογίζομαι μήπως η λιτότητα είναι προτιμότερη από την αφθονία, από την άποψη ηρεμίας, στον ατομικό και κοινωνικό βίο. Ασφουκτιούμε μέσα στα τεράστια σαγόνια της καταναλωτικής κοινωνίας με την ψευδεπίγραφη ευημερία, την οποία πληρώνουμε όλοι πολύ ακριβά». «Τρία πράγματα μου έκαναν βαθιά εντύπωση και με συγκίνησαν στη ζωή μου: Ο βαθύς πόνος για τα δεινά της ανθρωπότητας. Ο έρωτας. Η δίψα της γνώσης και της μάθησης». Και ένα τελευταίο που μιλάει για τον θάνατο – αυτό το επέλεξα γιατί όσοι βρισκόμαστε πια στην τρίτη ηλικία τον σκεπτόμαστε καθημερινά: «Τυχερός είναι ο άνθρωπος που βρίσκει ανώδυνο θάνατο, χωρίς τον πόνο και την αβάσταχτη πίκρα που δοκιμάζουν ο πατέρας και η μάνα που χάνουν το παιδί τους. Μεγαλύτερη συμφορά από αυτήν στον άνθρωπο δεν υπάρχει».

Πιστεύω ότι το βιβλίο αυτό, που είναι και καλογραμμένο, συμπληρώνει με τις ψηφίδες καταγραφής ενός ανήσυχου πνεύματος και συνειδητού πολίτη, του Σπύρου Κ. Αρβανιτάκη, το μωσαϊκό της ιστορικής συνέχειας του τόπου μας.

Περικλής Σφυριδής
Μάιος 2010